

REDAKTORDAN

Azərbaycan Dövlət
Kino-Studiyasını
dirçəltməyin yolları

(Şəxsi düşüncələrim)

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Bu ən global və həlli təklif edilənməz bir məsələdir. Çünki bu gün Azərbaycan kinosu gözələrimizin qarşısında özünün çox çətin prosesini yaşayır. Birincisi həmin vaxtı Azərbaycan Dövlət Kino-Studiyasının Azərbaycan Mədəniyyət Nazirliyinə verilməsi mənim fikrimcə özü düzgün addım deyildi. Çünki kino sənayesi çox çətin və özündə 75 komponenti birləşdirən böyük bir mexanizmdir. Belə bir sənayenin hansısa bir təşkilata birləşdirilməsi məntiqli cəhətdən düzgün deyildi. Axı dünya praktikasında belə bir şey yoxdur. Və yadıma gəlir ki, Dövlət Kino-Studiyasının Mədəniyyət Nazirliyinə verilməsi vaxtı. Həmin vaxt bu Kino-Studiyanın başına açdıqları dəhşətli oyanlar, oranı necə talamaları indi də yadıma düşəndə, mənə çox pis təsir edir...

Həmin vaxtı orada uzun illər çəkilən kinofilmlərin tarixi geyimləri, qiymətli əlbəməli az bir vaxtda hərcə qoyuldu. Kinofilmlər çəkilən pavilyonlar dağıdıldı və tarixi dekorasiyalar qeybə çəkildi. Kino-Studiyanın binası bərbad bir vəziyyətə düşdü...

Kinofilmlər çəkmək və Kino-Studiyanı təmir etmək üçün dövlət tərəfindən ayrılan çox böyük pullar Mədəniyyət Nazirliyinin səhriyyələri yoxa çıxdı. Nə bina lazım olan kimi təmir olundu, nə də kinofilmlər çəkildi...

Təşəvvür edin ki, rəhmətlik, Azərbaycan teatri və kinosu üçün əvəzsiz işlər görən, böyük şəxsiyyət Adil İsgəndərovun vaxtında həmin Dövlət Kino-Studiyası yuxarıda dediyim kimi özündə 75-dən çox komponenti birləşdirən böyük bir yaradıcılıq müəssisəsi, mexanizmi idi. Həmin vaxtlar orada Həsən Seyidbəyli, Tofiq Tağızadə, Hüseyn Seyidzadə, Muxtar Dadaşov, Şamil Mahmudbəyov, Səttar Atakişiyev kimi yaşlı rejissorlarla birlikdə Arif Babayev, Eldar Quliyev, Rasim Ocaqov, Oqtay Mirqasimov, Kamil Rüstəmbəyov, Musa Bağirov kimi orta nəsillə paralel çoxlu cavan rejissorlar - Ceyhun Mirzəyev, Vaqif Mustafayev, Şeyx Əbdül Mahmudov, Davud İmanov, Ramiz Əzizbəyli, Cahangir Mehdiyev, Ayaz Salayev, Elçin Musaoğlu, Elxan Cəfərov və başqa rejissorlar da işləyirdi. Çox peşəkər operatorlar yetişmişdi. Həmin rejissorların və operatorların çoxu Moskvada Dövlət Kinomatoqrafiya İnstitutunda məşhür pedaqoqlardan dərslər almışdılar. Həmin vaxtı çoxlu maraqlı, yüksək peşəkər aktyorlar yetişmişdi. Bu aktyorların, aktrisalardan bəziləri MDB məkanındakı və xarici ölkələrdə Kinostudiyalarında maraqlı rollara çəkilirdilər.

Maraqlı kinossenaristlər ordusu vardı. Sabit Rehman, İsa Hüseynov, Maqsud və Rüstəm İbrahimbəyov qardaşları, Anar, Elçin, İli Məlikzadə, Eyvaz Borçalı, Ramiz Rövşen, Orxan Fikrətoğlu və başqaları. Onların da çoxu Moskvada Ali ssenari kurslarını bitirmişdilər. Məhz onların ssenariləri sayəsində yüksək peşəkər kinofilmlər yaranırdı. Dövlət həmin kinofilmlərin çəkilməsinə böyük pul ayırırdı. Ssenaristlərə, rejissorlara, aktyorlara çox yaxşı qonanar verilirdi. Çünki həmin vaxtı çəkilən kinofilmlər bir dəfə Azərbaycandakı kino teatrlarda, mədəniyyət evlərində göstəriləndə onlara çəkilən xərci çıxarırdılar. Bu kinofilmlər MDB məkanında və xarici ölkələrdə göstəriləndə isə Azərbaycana böyük pullar gətirirdi. Amma indi demək olar ki, rayonlarımızda kino teatrlar yox dərəcəsinə düşüb. Müstəqillik illərində dağıdılıb. Və çəkilən kinofilmlər də çox zəifdir və heç onlara qoyulan xərclərin 30-40 faizini də çıxara bilmirlər. Amma mən pessimist deyiləm və inanıram ki, indi də həmin işi görmək olar və çəkilən kinofilmlər öz xərclərini çıxara bilərlər. Sadəcə

bu sahəyə dövlət tərəfindən çox böyük diqqət və qayğı olmalıdır. Həm də bu sahədə çalışanlarda milli qeyrət olmalıdır ki, ayrılan pulları kinofilmlər çəkməyə xərcləsinlər. Öz şəxsi işlərinə yox. Yadıma salmaq qonşumuz Gürcüstanı, Türkiyəni və başqa MDB məkanında olan ölkələri. Bu gün orada kino sənayesi çox yaxşı inkişaf edib. Hətta qardaş Türkiyə başqa ölkələrə də dövlətləri səviyyəsində kino çəkmək üçün pul da ayırır və həmin kinofilmlərdən yaxşı pul da qazanır.

Cəmil Əlibəyovun Dövlət Kino-Studiyasının direktoru təyin olunması çox qərarlı addım idi. Mənim Cəmil müəllimə çox böyük hörmətim olub. O, çox yaxşı jurnalist və mətbuat işçisi idi. Kino sahəsində isə heç bir təcrübəsi yox idi və bu sənəni bilmirdi. Əslində həmin vaxtı Adil İsgəndərov kimi mütəxəssisin bu vəzifədən uzaqlaşdırılması Azərbaycan kinosuna bir zərbə

vermək oldu. Beləliklə, Cəmil Əlibəyovun Kino-Studiyaya direktor gəlişilə orada işlər zəifləməyə başladı... Belə yerdə böyük Şəhriyar çox gözəl deyib: "Bizdən qabaqdadır avropalılar, işi iş bilənə tapşırırlar"...

Bir məsələni də vurğulayım ki, 100 illik kino tariximizdə 500-dən çox kinofilm çəkildiyi halda, son on ildə demək olar ki, heç 15-20 kinofilm çəkilməyib. Bunlar da çoxu zəif kinofilmlərdir. Bunları xarici bazarlara çıxarıb, uğur qazanmaq çox çətindir.

Müstəqillik dövrümüzdə televiziya tariximizdə də vəziyyət heç də yaxşı olmayıb. Sovetlərin vaxtında Azərbaycan Dövlət Televiziyasında da birləşdirən maraqlı rejissorlar çalışırdı. Onlardan- Rauf Kazımovskinin, Oqtay Babazadənin, Məhərrəm Bədirzadənin, Təryel Vəliyevin, Ramiz Həsənoğlunun (Mirzəyevin), Tahir Tahirovun, Kərim Kərimovun, Bünayad Məmmədovun, Vəlif Babayevin, Əmirhüseyn Məcidovun, Ələkbər Kazımovskinin, Şahin Əlibəylinin, Elxan Mənsimovun, Mehriban Ələkbərzadənin, İsmət Səfərliyevin, Vaqif Ağayevin, Arif Qaziyevin, Maqsud Ağayevin, Nazim Zeynalovun, Şərif Qurbanlıyevin, Rauf Mirzəyevin, Arzu Məmmədovun, Zəyyar Ağayevin, Azər Qasımqazadənin və başqalarının adını çəkmə bilərəm.

(Ardı var)

Ağalar İDRİSOĞLU,
Əməkdar incəsənət xadimi

Ən dəhşətli odur ki, Azərbaycan Dövlət Televiziyasında uzun illər çəkilən televiziya filmlərinin və çox maraqlı verilişlərin əksəriyyəti 1988-93-cü illərdə pozulub və onlara başqa, primitiv verilişlər çəkilib. Ola bilər ki, oxucular buna inanmasın, amma bu, bir acı həqiqətdir. Ona görə də məşhur rejissorlarla, aktyorlarla, akt-risalarla bağlı televiziya, teatr tamaşaları, maraqlı verilişlər çox azdır. Eləcə də həmin dövrdə orada işləyən və yuxarıda adlarını çəkdiyim rejissorların işləri yox dərəcəsinə düşüb... Bax, görürsünüzmü? Biganəlik, cavabdeh-sizlik millətimiz üçün necə tələhyüklü məsələlərin həllində hansı faciələr törədir...

... Sovetlər dağıldandan sonra Azərbaycan Dövlət Kino-Studiyasının da vəziyyəti pisləşdi və Mədəniyyət Nazirliyinin tabeliyinə verildəndən sonra orada vəziyyət daha dözülməz oldu. Çünki belə böyük təşkilatın, kino sənayesinin Mədəniyyət Nazirliyinə verilməsi bu özü çox ağır yük idi. Axı Mədəniyyət Nazirliyi öz işini həmin vaxtı yarıtmaz görürdü və üstəlik belə böyük kino sənayesinin yükünü də çəkmək asan deyildi və sonda da belə bir acımaqal vəziyyət yarandı...

Üstəlik turizm də Mədəniyyət Nazirliyinə verilmədi. Amma turizmdən gələn pulların hərcə xərcləndiyindən Mədəniyyət Nazirliyinin xəbəri yox idi...

Mən təklif etmək istəyirəm ki, əgər mümkünsə Azərbaycan Dövlət Kino-Studiyası əvvəlki kimi sərbəst olmalı və dövlət də çəkiləcək kinofilmlərin maliyyəsini məhz onun öz büdcəsinə keçirməlidir. Axı onsuz da Mədəniyyət Nazirliyinin problemləri həddindən artıq çoxdur və burdan da Dövlət Kino-Studiyasının da problemini onun üstünə gələndə, Mədəniyyət Nazirliyi bu yükün altında heç cürə duruş görə bilməz.

Əslində Kino-Studiyanın yerinə incəsənət sahələri üzrə tələbələr yetişdirən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Üzeyir Hacıbəyov adına Konservatoriya, Milli Konservatoriya və Rəssamlıq Akademiyası, Musiqi Kollecləri Mədəniyyət Nazirliyinə verilsin. Belə olduqda kadr məsələsi də özünün tam həllini tapar.

Bildiyimiz kimi bu gün Azərbaycan kinosunda və televiziya

seriallar çəkmək rejissorların çoxunun bu sahədə heç bir sərişəsi yoxdur. Yəni bu işin peşəkəri deyil. Belə olduqda məgər Azərbaycan kinosunu və seriallarını dünya səviyyəsinə çıxarmaq olarmı? Bir vaxtlar deyirdik ki, qardaş Türkiyə ədəbiyyatı və incəsənət sahəsində bizdən çox geridir. Bəs indi necədir? Bu gün Türkiyədə ədəbiyyat, teatr və kino bizdən on-on beş addım qabaqdadır. Artıq onun dünyanın ən aparıcı teatrları və kino sənayesi ilə yarışa çıxıblar. Onlarla rəqabətə girən tamaşalar hazırlayırlar, kino filmlər, seriallar çəkirlər. Məgər bunları Azərbaycanda etmək olmaz? Çünki bir vaxtlar biz bu sahələrdə qabaqda idik və yaxşı bazamız var. Məgər onu dirçəltmək olmaz? Məgər yenidən Moskvaya və başqa aparıcı xarici ölkələrə təhsil almaq üçün rejissor, operator, ssenarist kadrları göndərmək olmaz? Belə yerdə atalarımızın bir məsələ yadıma düşür: "Ürək yansa, gözədən yaş çıxmaz". Bax, ona görə də kinomuzun dirçəlməsi üçün hamımızın ürəyi yanalmalıdır.

Bu sahədə hər kəs öz bacarığını ortaya qoymalıdır. Axı kino da teatr kimi millətin güzgüsüdür.